

Тази трудно забележима ментална промяна следва ритъма на други по-осезаеми изменения в бита и като цяло в живота. Появата на маси, столове и индивидуални прибори за хранене, френски („опнати“) дрехи, ушити от „френк терзии“, книги, вестници и списания, градска архитектура и забавления, всичко това означава и нов начин на мислене, нов светоглед. Около тези „модерни потреби на Възраждането“ (по израза на Лидия Михова) трябва да се е промъквал и един по-модерен смях. Най-същественят момент от това ново светоотношение е индивидуализацията, появата на частен живот. Индивидуализмът и частността правят възможен новия светски и градски смях, в който има наченки на ирония и хумор и който е различен от селския присмех. Той е част от един нов тип общуване.

В кой момент светогледът на българската „размишляваща публика“, ако използваме понятието на Хабермас, може да се приеме за променен и готов да приеме, ако не изцяло, поне отчасти формите на един нов тип смях? Естествено, точна датировка не е възможна, но някои признаци на тази промяна се забелязват около средата на века. Индикация за напреднала фаза на процеса са двата смешни календара на Славейков - „Нова мода календар“ за 1857 г. и „Смешний календар“ за 1861 г. Тяхната поява е симптоматична, защото именно календарите са най-популярните народни книги през Възраждането⁹. В тях освен стандартна информация за годишния църковен цикъл като правило има и разни четива с религиозно, образователно, справочно, развлекателно, а понякога и с патриотично съдържание. Между кориците им възрожденският читател е откривал стопански, здравни и хигиенни съвети, сведения от географски и естественонаучен характер, поучителни или забавни истории и диалози, стихове, афоризми. В своите смешни календари Славейков пародира жанра като преоблича вечния календар в одеждите на временното, политическото и злободневното. Успехът на подобен тип пародирание предполага няколко неща - известно дистанциране на автора от пародирания предмет, познаване на жанра от страна на читателя и готовност от негова страна да приеме пародийната трансформация.

Исклучителната популярност на народните календари, от една страна, и доброто приемане на техните пародийни варианти, от друга, може да се тълкува като знак за известна готовност на народното съзнание не само за преподреждане на света в духа на просвещенския морал и ценности, но и за неговото хумористично интерпретиране. Пародийните „прокобения“ са често срещана литературна форма в сатиричната периодика през Възраждането, а самите „смешни календари“ на Славейков се оказват родоначалници на една продължителна традиция в новата българска литература. Известни са множество образци на подобни календари от